

УКРАЇНА

(19) UA

(11) 47085

(13) A

(51) B C21D9/00,9/08

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІОПИС
ДО ДЕКЛАРАЦІЙНОГО ПАТЕНТУ
НА ВІНАХІДВидається під
відповідальність
власника
патенту

(54) СПОСІБ ТЕРМІЧНОЇ ОБРОБКИ МІДІ

1

2

(21) 2001075120

(22) 18 07 2001

(24) 17 06 2002

(46) 17 06 2002, Бюл. № 6, 2002 р.

(72) Ніщик Олександр Павлович, Руденко
Олександр Ігоревич(73) НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УКРАЇНИ "КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ
ІНСТИТУТ"(57) Спосіб термічної обробки міді з вмістом кисню
у вигляді своїх окислів, що включає нагрівання у
водневмісному середовищі при температурі, не
нижчій від 400°C, який відрізняється тим, що час
термічної обробки T (годин) вибирають
від

$$\tau_1 = \frac{3,4941 \times 10^9}{T^3} - \frac{0,9190 \times 10^6}{T^2} - \frac{4,9162 \times 10^3}{T} + 2,7291$$

до

$$\tau_2 = \frac{81,734 \times 10^9}{T^3} - \frac{217,280 \times 10^6}{T^2} - \frac{199,710 \times 10^3}{T} + 62,501,$$

а концентрацію водню C_{H_2} (%) підтримують на
рівні $(4644,4 / T - 4,901) C_{H_2} - 10$

де

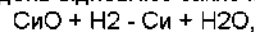
 T - температура нагрівання, яку вибирають в
інтервалі 673-1198 К (400-925°C)

Винахід відноситься до галузі теплотехніки, а
більш конкретно - до технології виготовлення
теплообмінних поверхонь і може бути
використаний в дослідному і серійному
виробництві теплових труб, поверхонь нагріву або
конденсації, на яких відбуваються процеси
фазового переходу теплоносія, а саме рідина -
пара або пара - рідина, для потреб промислової
енергетики, космічної техніки, хімічної
промисловості, суднобудування, електроніки.

Відомий спосіб термічної обробки міді, яка
містить кисень у вигляді домішок, при температурі
500°C та вище в середовищі водню. В результаті
взаємодії водню з киснем, який зв'язаний в
малостійкі, відновлювані воднем окисли,
утворюються заповнені паром води пори. При
деяких значеннях температури і часу обробки межі
зерен металу розпушуються, в них з'являються
мікронесуцільності, які надалі розвиваються в
пори (див книгу Колачев Б. А. Водородная
хрупкость цветных металлов - М. Металлургия,
1966, стор 48, 66).

До недоліків цього способу відноситься
незначеність температурно-часових режимів
утворення пор, а також режими збереження
системи пор, що могли б використовуватися як
пористий матеріал.

Як прототип обраний спосіб термічної обробки
міді, яка містить кисень у вигляді своїх окислів, в
атмосфері водню при температурі вище 400°C.
Водень відновлює закис міді відповідно реакції

а утворювана водяна пара створює внутрішній
тиск і в кінцевому підсумку, за рахунок проявлення
"водневої хвороби", приводить до утворення
пористої структури шляхом розтріскування металу
по межах зерен (див книгу Л. С. Мороз, Б. Б.
Чечулин Водородная хрупкость металлов - М.
Металлургия, 1967, стор 122).

Недоліком цього способу є те, що не у всіх
випадках процес відновлення окислів міді
супроводжується утворенням тріщин, які в
сукупності утворюють пористу структуру, що
розвиває поверхню теплообміну і може складати
пористу структуру теплових труб, поверхонь
нагріву або конденсації, тощо. Крім того, при
високій температурі обробки уже утворені дефекти
мажуть "заліковуватися" і, в результаті, не
досягається збільшення площі теплообміну
внаслідок відсутності зв'язку між такими
температурою та часом термічної обробки, коли
ефект "водневої хвороби" проявляється та
закріплюється у вигляді пористої структури.

В основу винаходу поставлено задачу

(13) A

(11) 47085

(19) UA

створення способу термічної обробки міді, в якому нова послідовність та температурно-часові режими проведення операцій дозволили б сформувати розвинену теплообмінну поверхню із стабільною пористою структурою та забезпечити її великий ресурс роботи в середовищі низькотемпературних теплоносів

Поставлена задача вирішується за рахунок того, що в способі термічної обробки міді з вмістом кисню у вигляді своїх окислів, що включає нагрівання у водневмісному середовищі при температурі, не нижчій від 400°C, час обробки τ (годин) вибирають

$$\tau_1 = \frac{3,4941 \cdot 10^9}{T^3} - \frac{0,9190 \cdot 10^6}{T^2} - \frac{4,9162 \cdot 10^3}{T} + 2,7291$$

від

$$\tau_2 = \frac{81,734 \cdot 10^9}{T^3} - \frac{217,280 \cdot 10^6}{T^2} + \frac{199,710 \cdot 10^3}{T} - 62,501$$

до

а концентрацію водню C_{H_2} (%) підтримують на рівні

$$(4644,4 / T - 4,901) C_{H_2} - 10$$

де T - температура нагрівання, яку вибирають в інтервалі 673 - 1198 K (400 - 925°C)

Нагрівання міді з вмістом кисню у вигляді своїх окислів (мідь марок М1, М5) (див книгу Л С Мороз, Б Б Чечулин Водородная хрупкость металлов - М Металлургия, 1967, стор 128 - "чистая по кислороду медь к водородной хрупкости не склонна") при температурі від 400°C (673K) (див книгу Л С Мороз, Б Б Чечулин Водородная хрупкость металлов - М Металлургия, 1967, стор 122 - "медь, содержащая кислород в виде своих окислов охрупчивается в атмосфере водорода с температуры 400°C") до 925°C (1198 K) (див статтю В А Дымченко, А П Попович Водородная болезнь спеченной меди - Порошковая металлургия, 1983, №5, стор 25 - 28) в водневмісному середовищі при концентрації водню від 100% при температурі 400°C (див книгу Л С Мороз, Б Б Чечулин Водородная хрупкость металлов - М Металлургия, 1967, стор 122) до 0,5% при температурі вище 973K (див, книгу Б А Колпачев Водородная хрупкость цветных металлов - М Металлургия, 1966, стор 236) та менше 0,5% (приблизно 0,1%) при температурі 1198K (925°C), причому час термічної обробки вибирають в залежності від температури термічної обробки

$$\tau_1 = \frac{3,4941 \cdot 10^9}{T^3} - \frac{0,9190 \cdot 10^6}{T^2} - \frac{4,9162 \cdot 10^3}{T} + 2,7291$$

від

$$\tau_2 = \frac{81,734 \cdot 10^9}{T^3} - \frac{217,280 \cdot 10^6}{T^2} + \frac{199,710 \cdot 10^3}{T} - 62,501$$

до

при концентрації водню в воденьмісному середовищі

$$(4644,4 / T - 4,901) C_{H_2} - 10,$$

дозволяє отримати розвинену теплообмінну поверхню із стабільною пористою структурою на міді. Вибрані режими температури обробки (від 400 до 925°C або від 673 до 1198K) одночасно з

відповідним часом обробки $\tau_2 \geq \tau \geq \tau_1$ дозволяють не допустити "заліковування" системи тріщин і пор, що складають розвинену пористу структуру на теплообмінній поверхні

Технічна суть пропонованого способу пояснюється кресленням (Фіг)

На (Фіг) показано поверхню теплообміну 1, на сторонах 2 і 3 якої розміщена система пор та тріщин 4, що складає розвинену пористу структуру на поверхні 1

При реалізації способу виготовлену з міді, наприклад марки М1, поверхню 1 знежирюють по відомій технології (див, наприклад, книгу Черепний Н В Основы очистки, обезгаживания и откачки в вакуумной технике - М Советское радио, 1987 - 408с) і завантажують в муфельну піч. Визначають концентрацію водню в муфелі відповідно співвідношенню

$$(4644,4 / T - 4,901) C_{H_2} - 10$$

в залежності від вибраної в інтервалі 673 - 1198K температури нагрівання при термічній обробці. Наприклад, для T - 673K розрахункова величина C_{H_2} - 100%, а для температури T - 1198K величина C_{H_2} - 0,0946 $\approx$ 0,1%. Для температур, величини яких знаходяться між значеннями від 673 до 1198 K концентрація водню буде знаходитися в інтервалі 0,1 - 100%. Наприклад, для T - 973K величина C_{H_2} - 0,745 $\approx$ 0,8%, для T - 773K величина C_{H_2} - 12,8%, а для T - 723K величина C_{H_2} - 33,3%. Заповнюють муфель воднем (при вибраній температурі нагрівання T - 673K) або сумішшю водню з повітрям, наприклад C_{H_2} - 12,8% при T - 773K

Далі визначають інтервал часу термічної обробки в залежності від вибраної температури нагрівання. Наприклад, для T - 673 інтервал часу обробки становить від τ_1 - 4,86год (4год 50хв) до τ_2 - 22,66год (22год 40хв). Для T - 1198K цей інтервал становить τ_1 - 0,017год (1хв), τ_2 - 0,346год (20хв). Для T - 773K τ_1 - 2,4год (2год 24хв), τ_2 - 9,181год (9год 11хв). Для T - 723K τ_1 - 3,417год (3год 25хв), τ_2 - 14,324год (14год 19хв). Тобто, ефект буде отриманий для кожної з вибраних температур при часовій витримці, що змінюється відповідно

для T - 673K	від τ_1 - 4год 50хв,
для T - 1198K	від τ_1 - 1хв
для T - 773K	від τ_1 - 2год 24хв
для T - 723K	від τ_1 - 3год 25хв

Інтервал часу термічної обробки визначається по формулам

$$\tau_1 = \frac{3,4941 \cdot 10^9}{T^3} - \frac{0,9190 \cdot 10^6}{T^2} - \frac{4,9162 \cdot 10^3}{T} + 2,7291$$

$$\tau_2 = \frac{81,734 \cdot 10^9}{T^3} - \frac{217,280 \cdot 10^6}{T^2} + \frac{199,710 \cdot 10^3}{T} - 62,501$$

Після охолодження печі до кімнатної температури виймають з неї муфель та дістають з нього поверхню 1 з отриманою пористою

структурою

В результаті здійснення способу отримують розвинену теплообмінну поверхню із стабільною пористою структурою

Вказані операції та режими їх проведення забезпечують одержання розвиненої теплообмінної поверхні із стабільною пористою структурою. Приклади здійснення способу приведені в таблиці. В якості конструкційного матеріалу при проведенні дослідів використовувалась мідь марок М1 і М3.

Дослідження проводились при п'яти робочих температурах, що знаходяться в визначеному температурному діапазоні 673 ÷ 198К (режими N2 ÷ 6), а також при температурі, трохи нижчій від мінімальної (Т - 653К - режим N1) та дещо вищій від максимальної (Т - 1273К - режим N7). Концентрація водню в муфелі підтримувалась на постійному рівні та відповідала величинам, розрахованим по співвідношенню $(4644,4 / T - 4,901) C_{H_2} - 10$

Таблиця

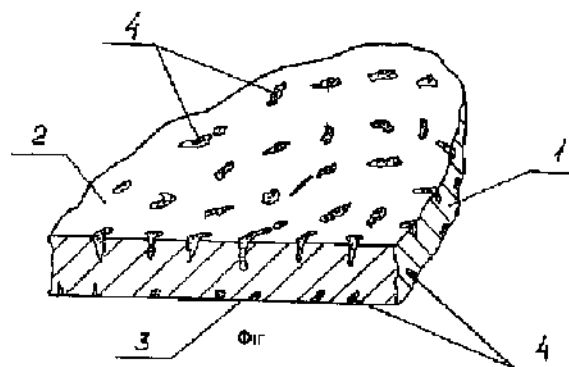
№№п / п	Температура термічної обробки	Час, год	Концентрація водню, %						
			100	33,7	4,1	0,84	0,25	0,1	0,05
1	653	5,0	0	-	-	-	-	-	-
		15,0	0	-	-	-	-	-	-
		24,0	0	-	-	-	-	-	-
2	723	2,5	-	сл	-	-	-	-	-
		5,0	-	-	-	-	-	-	-
		14,0	-	-	-	-	-	-	-
3	843	1,5	-	-	+	-	-	-	-
		3,0	-	-	+	-	-	-	-
		6,0	-	-	3	-	-	-	-
4	963	0,4	-	-	-	сл	-	-	-
		1,5	-	-	-	+	-	-	-
		3,0	-	-	-	3	-	-	-
5	1063	0,2	-	-	-	-	+	-	-
		0,8	-	-	-	-	+	-	-
		1,5	-	-	-	-	3	-	-
6	1188	0,04	-	-	-	-	-	+	-
		0,1	-	-	-	-	-	+	-
		1,0	-	-	-	-	-	3	-
7	1273	0,05	-	-	-	-	-	0	0
		0,1	-	-	-	-	-	0	0
		0,8	-	-	-	-	-	0	0

дефектів поверхні,

-- досліді не проводились

Позначення в таблиці
0 - відсутність помітних змін поверхні,
сл - поява видимих дефектів поверхні (тріщини, впадини),
+ - стійкий стан утворених дефектів поверхні,
3 - зникання (зарощування) та зливання

Як показує аналіз даних таблиці, тільки здійснення способу по запропонованим режимам дозволяє сформувати розвинену теплообмінну поверхню із стабільною пористою структурою

ДП «Український інститут промислової власності» (Укрпатент)
вул. Сим'ї Хохлових, 15, м. Київ, 04119, Україна
(044) 456 – 20 – 90

ТОВ «Міжнародний науковий комітет»
вул. Артема, 77, м. Київ, 04050, Україна
(044) 216 – 32 – 71